

וַיִּרְאוּ כָּל הָעֵדָה פִּי גֹועַ אֶהְרֹן - הסתלקות בלי 'לוויה' עם 'אבל לאומי'...

בין 'מעשה שטן' למחזה מלאכי-השרת

• **ההבדל הראשון הוא:**
במה שהם ראו, כשנעלם משה 'כמין דמות משה
[מחזה לא ברור].. שנושאים אותו ברקיע השמים
[מחזה מרחוק]

לעומת זה באהרן נאמר הלשון 'הראוהו' [אותו
בעצמו] וראוהו 'מוטל במיטה' בתנוחה של
'מיתת נשיקה'.

• **ההבדל השני:**
שם היה עליהם להבין שלא יתכן שמת משה!
שהרי זה עתה ראו כולם מעמד הר סיני, והקב"ה
קורא לו מראש ההר 'עלה אלי ההרה ואתנה לך
את לוחות הברית', אם משה לא יחזור - תורה
מה תהא עליה?...

והיה עליהם להבין ש'מעשה שטן' הוא זה...

אבל כאן באהרן, אחר שראו מחזה ברור, מה גם
שאינן שום סיבה הגיונית, לחשוב שאהרן 'בן
אלמוות'... ראו, השתכנעו ובכו...

הא למדת, כשהתגובה להסתלקות היא
'מחולות'... זו ההוכחה שהיה זה 'מעשה
שטן', אבל כשהתגובה היא 'ויבכו אותו כל
בית ישראל', סימן שזה מ'מלאכי השרת' ...

רבש"ע! הוציאנו מן החשד מיד פתח הקב"ה את
המערה והראהו להם...

אבל רש"י בפשט"מ איננו מביא דעת המד"ר
שישראל חשדו בהם שהם גרמו למיתתו...
שקשה להולמו בלא רמו בפסוק.

•

3. מה הועילו מלאכי השרת בהראותם גופתו
מוטלת במיטה? והלא כבר התנסו בעבר
במחזה רוחני כשמשה איחר לרדת מן ההר
ולבסוף התברר שהיה זה חזיון שווא
'מעשה שטן'...

כיצד יידעו להבדיל אם 'מעשה שטן' הוא
זה או ממלאכי השרת?

4. גם צ"ל מדוע מעתיק רש"י בד"ה גם את
התיבות 'כל העדה'? הלא כל פירושו
מתייחס לכאורה רק לתיבת 'ויראו' לבדה
- מה ראו וכיצד ראו?

לא האמינו ב'אופן מיתתו'

כלומר, לא האמינו שמת על ידי מלאך המוות
ככל האדם, אבל בראותם [כמתואר ברש"י לעיל]
את אופן שכיבתו במיטה- הבינו שאין זו [מיתה
בידי מלאך המוות] אלא מיתת נשיקה, אז נרגעו
והאמינו.

ספר במדבר פרק כ

(כו) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה בְּאֲשֶׁר צִוָּה יְדֹוֹד וַיַּעֲלוּ אֶל
הַר הָהָר לְעֵינֵי כָּל הָעֵדָה: ... וַיָּמַת אֶהְרֹן
שָׁם בְּרֹאשׁ הָהָר וַיֵּרֶד מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר מִן
הָהָר: (כט) וַיִּרְאוּ כָּל הָעֵדָה פִּי גֹועַ אֶהְרֹן
וַיִּבְכוּ אֶת אֶהְרֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם כָּל בֵּית
יִשְׂרָאֵל:

רש"י על במדבר פרק כ פסוק כט

(כט) ויראו כל העדה וגו' - (כס) כשראו משה
ואלעזר יורדים ואהרן לא ירד, אמרו: היכן הוא
אהרן? אמר להם: מת! אמרו לו: אפשר מי
שעמד כנגד המלאך ועצר את המגפה ישלוט בו
מלאך המות? מיד בקש משה רחמים והראוהו
מלאכי השרת להם מוטל במיטה, ראו והאמינו:

והדברים תמוהים:

1. וכי חשבו שבגלל שעמד נגד מלאך המות,
יחיה לעולם ועד?!
2. האמנם משה ואלעזר שירדו קרועי בגדים
לא היו נאמנים בעיניהם, שאהרן אכן
נפטר?

כדמשמע ממד"ר במדבר יט, כ

... אם אתם מביאין אותו מוטב, אם לאו נסקל
אתכם, באותה שעה עמד משה בתפלה ואמר:

וַיִּרְאוּ או 'וַיִּרְאוּ'... וַיִּירְאוּ או וַיִּרְאוּ?..
בפירושו המסובך הזה מוכח ש'וַיִּרְאוּ' משמש בד'
לשונות... וצריך לעשות סדר בפירושו.

ד"ה הבא:

כי גוע. אומר אני שהמתרגם **דהא** [שהרי] מית
– טועה הוא, אלא כמתרגם ויראו – **ואתחזירו**
[כלומר, שהתגלו בהסתלק ענני הכבוד שביסו
אותם, באילו היה מנוקד: **וַיִּרְאוּ**]

שלא אמרו רבותינו ז"ל כי זה [שבפסוק זה]
משמש בלשון **דהא**, אלא על מדרש **שנסתלקו**
ענני כבוד

וכדאמר ר' אבהו (ראש השנה ג) דא"ר אבהו אל
תקרי **וַיִּרְאוּ** אלא **וַיִּירְאוּ** [מלשון יראה ופחד] ועל
לשון זה נופל לשון **דהא**, לפי שהא נתינת טעם
למה שלמעלה הימנו: למה **וַיִּירְאוּ**? לפי שהרי מת
אהרן [והפכו להיות 'נראים' לאוייבים]

אבל על תרגום וחזו כל כנישתא, אין לשון **דהא**
נופל אלא לשון **אשר**, שהא מגזרת שמוש 'אי'....

ויש לעיין באריכות דבריו וכוונתו:

5. מה ראה לפרש תחילה ד"ה 'כל בית ישראל' [שזה 'סיום הפסוק'] ואח"כ 'נוכר' לפרש 'כי גוע' – היפך הסדר בפסוק?!
6. מדוע בכלל צריך רש"י להתייחס לפירוש 'מוטעה'? מיהו זה המתרגם 'דהא מית'? ומדוע קוראו 'טועה'? הרי רש"י עצמו מיישב את גירסתו בתנאי שכוונת 'לואיתחזירו'... ואז 'איננו טועה'?
7. ומאידך – מה גרם למתרגם 'טועה' לפרש 'ויראו' במובן: 'ואיתחזירו' [שהפכו להיות נראים] 'היפך הפשט הפשוט'?

מה שהוקשה לרש"י בסיפור

בהעתיקו בד"ה את התיבות 'כל העדה' וגו', מגלה רש"י מה הציק לו:

כיצד יתכן ש'כל העדה' ראו פטירת אהרן? הלא את המתרחש שם בפסגת הר-ההר, אי אפשר לראות מלמטה, מה גם שהניחוהו במערה, כיצד יתכן ש'כל העדה' היו עדים לעובדת פטירתו?!

•

שאלה זו, היא שגרמה ל'מתרגם הטועה', לקבוע שכאן משמעות 'ויראו' היא מל' יראה, ומה גרם להם להתירא? [דהא] שהרי 'מת אהרן' [וממילא נסתלקו מהם ענני הכבוד] 'ואיתחזירו'... 'ויראו' זו מחמת ש'נחשפו' לאוייבים ניתן לייחס ל'כל העדה', לכן כתיב מיד אחריו 'וישמע הכנעני' [מה שמע? שנסתלקו ענני הכבוד]

פירוש זה בא רש"י לשלול

כלומר, אע"פ שפירוש זה [שמקורו מר' אבהו בגמרא], יכול לפתור את השאלה שהוקשתה לרש"י, שלכן פותח בהצגתו תחילה... ואעפ"כ שוללו!

כי לא נראה לרש"י לשנות [לא רק את ה'קריא' של הניקוד, אלא] המשמעות מ'ראיה' ל'ראה' [דבר הדורש גם תוספת יו"ד 'ויראו'] – אלא א"כ יטען שצריך לקרא תיבה זו משרש 'ראיה' אבל בלשון 'נפעל' 'ואיתחזירו'... אבל כל זה מתבסס על 'מדרשו שנסתלקו ענני כבוד'

[שהרי במקרא לא נאמר במפורש שמעת פטירת אהרן 'נסתלקו ענני הכבוד', גם רש"י שפי' להלן בד"ה וישמע הכנעני כתב: שמע שמת אהרן! – אלא שהוסיף ביאור: ... ונסתלקו ענני הכבוד, כדאיתא בראש השנה]

ובפרט, שפתח בויראו כל העדה' ומסיים: 'ויבכו אותו כל בית ישראל', אף שהיה יכול לכוללם יחד: 'ויראו כל עדת בית ישראל כי גוע אהרן ויבכו אותו! מזה הבין רש"י שיכל העדה' ויכל בית ישראל' - אינם היינו הך!

•

לכן העדיף רש"י [שהגיע להבחנה זו רק אחר שנאמר 'ויבכו אותו כל בית ישראל, בשונה מ'כל העדה'] לפרש בד"ה 'כל העדה' שהיו אלו 'עדת הסנהדרין'. שהם אילו שהביעו אי אימון בפטירת אהרן בהעלאת טיעון רוחני, עד שהיה צריך לבקש רחמים...

שהרי מי יכול היה לעמוד מול משה ואלעזר ולפקפק בדיווחם? אין זאת אלא שכאן הכוונה ל'סנהדרין', שהם בקירוב הדעת למשה ונגישים לדבר עמו.

וכדי להפיס את דעתם המכובדת, פעל אצל הקב"ה ש'מלאכי השרת' יראו להם ב'חזיון שמימי' את תנוחתו של אהרן במיטה, שיבינו שהיתה זו 'מיתה נשיקה'.

וזוהו 'ויראו כל העדה' [סנהדרין] אשר פטירתו היתה באופן של 'גויעה' [שלא נאמרה גויעה אלא בצדיקים] ראו והאמינו!

'וחזו כל כנשתא ארי מית אהרן'
נמצא שהפירוש המילולי הרגיל של 'כי' הוא 'אשר' ובל' התרגום 'ארי' [מופיע 935 פעמים בחומש] ומה ש'משמש בד' לשונות', הם פעמים 'יוצאי דופן', עד שגם בלשון 'אי' שהוא 'אם', יש לפרשו כ'אשר'.

'הסתלקות' ללא לוויה... אבל עם 'אבל לאומי'

